Maa- ja metsätalousvaliokunta LAUSUNTO

MmV@eduskunta.fi 11.10.2022 Dnro 377/2022

Asia: Paliskuntain yhdistyksen kirjallinen asiantuntijalausunto HE 163/2022 vp

HE 163/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Maa- ja metsätalousvaliokunta pyytää Paliskuntain yhdistyksen kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain 1 §:n muuttamisesta. Kiitämme arvoisaa valiokuntaa lausuntomahdollisuudesta ja pyydämme ottamaan huomioon asiat, joihin kiinnitämme huomiota.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annettua lakia. Esityksessä ehdotetaan, että riistanhoitomaksua korotetaan 39 eurosta 43 euroon ja alle 18-vuotiailta 20 eurosta 22 euroon.

Huomautamme, että laissa riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta on seuraava korjaamisen tarve:

Suomessa on 700 000 koiraa ja määrä kasvaa edelleen vuosittain. Lapissa 10 suosituimmasta koirarodusta kahdeksan on metsästyskoiria (Kennelliitto). Koiran käyttö metsästyksessä on keskeinen osa suomalaista metsästyskulttuuria. Metsästyskortin lunastaa Suomessa vuosittain noin 300 000 ihmistä ja huomattava osa heistä käyttää metsästyksessä koiraa apunaan. Koiria käytetään lähes kaikkien riistalajien metsästyksessä. (Riistakeskus.)

Koirien ja porojen ei-toivotut kohtaamiset aiheuttavat poronhoitoalueella säännöllisesti ongelmia. Viime vuosina ongelmien määrä on kasvanut rajusti. Poroja löydetään koirien repimänä noin 100 vuodessa, vaikka suurin osa vahingoista jää edelleen ilmoittamatta ja myös löytymättä. Ylivoimaisesti eniten porovahinkoja aiheuttavat metsästyskoirat sekä metsästyksen yhteydessä että koulutustilanteissa. Erityisen suuria ongelmia ovat saaneet aikaan nopeasti yleistynyt usean metsästyskoiran yhtäaikainen käyttö, nykyisen paikanninteknologian mahdollistama holtiton koirien käyttö ja autosta tapahtuvat metsästystapa sekä koirien aggressiivisuuden suosiminen jalostuksessa ja aggressiivisten koirien käyttö metsästyksessä. Lisäksi metsästyskoirien kouluttamisesta aiheutuu häiriötä ja vaaraa poroille myös varsinaisen metsästysajan ulkopuolella silloin, kun koiria koulutetaan maastossa irrallaan.

Koirat tappavat poroja sekä suoraan raatelemalla hengiltä että välillisesti. Useimmin koiran aiheuttama välillinen porokuolema tapahtuu, kun koira raatelee tai ajattaa poroa niin, että poro on vammautumisen vuoksi lopetettava. Tavanomaisia porojen vammautumisia ovat sarvien ja jalkojen katkeamiset, sisäiset vammat ja muut myöhemmin ilmenevät vammat. Koirat aiheuttavat usein myös porojen hukkumisia ajattamalla poroja ojiin tai heikoille jäille sekä porokolareita ajattamalla pakoon ryntäävät porot liikenteen sekaan. Muita tyypillisiä vahinkoja ja ongelmia ovat aitaan koottujen porojen ryntääminen aitojen läpi, tokkien hajottaminen sekä laidunten käytön ja poronhoitotöiden häiriintyminen tai estyminen. Lisäksi koirat aiheuttavat häiriöitä porojen luontaiseen elämänrytmiin: vasat erkaantuvat emistään, rykimä häiriintyy, vasoja luodaan ajattamisen tai loukkaantumisen seurauksena. Porot ovat levottomia ja rauhattomia. Koiravaltaiset laidunalueet tyhjenevät poroista ja vastaavasti laidunpaine kasvaa muualla.

Porot voivat paeta koirien edellä pitkiä matkoja: joissakin tapauksissa koirat ovat ajaneet poroja naapuripaliskuntiin ja raja-alueilla myös naapurimaihin saakka.

Metsästyskoirien aiheuttamat vahingot mitataan vuosittain kymmenissä tuhansissa euroissa jo pelkkien koirien tappamien porojen osalta. Koirien aiheuttaman laidunrauhan, rykimän ja poronhoitotöiden häiriintymisen vuoksi aiheutuvia taloudellisia tappioita ei ole koskaan arvioitu euromääräisesti. Yksittäisiä vahinkotapauksia on käsitelty oikeudessa ja summat nousevat jo yksittäisen muutaman päivän työpanoksen menetyksen seurauksena kymmeniintuhansiin euroihin. Arvioimatta ovat myös ne tappiot, jotka syntyvät muun muassa vasojen erkaantumisesta emistään. Metsästyksen nykykäytäntö aiheuttaa poronhoidolle kohtuutonta haittaa ja mittavia taloudellisia menetyksiä.

Koirien aiheuttamiin vahinkoihin liittyvässä tiedonkulussa on merkittäviä ongelmia. Tieto koiran aiheuttamasta vahingosta jätetään usein ilmoittamatta tai se saadaan viiveellä joko asianosaiselta tai kolmannelta osapuolelta. Vahinkojen todentaminen tekijän tasolla on yleensä vaikeaa. Tapauksissa, joissa tekijä on todennettavissa, saadaan useimmiten aikaan sopimus asianosaisten kesken ilman kolmansien osapuolien mukaantuloa. Toisinaan korvauksia haetaan myös oikeusteitse. Ongelmakokonaisuuden luonteesta johtuen tapauksia on oikeuskäsittelyssä äärimmäisen harvoin varsinaisten vahinkotapahtumien määrään nähden.

Koska metsästys on luonteeltaan toimintaa, josta aiheutuu onnettomuusriskejä, tulisi sille asettaa sellaiset vähimmäisvaatimukset kieltoineen ja rajoituksineen, jotka minimoisivat onnettomuuksien ja vahinkojen vaaran. Koirien poroille ja poronhoitotöille aiheuttamat vahingot on korvattava PHL 42 §:n mukaisesti tai miten vahingonkorvauslaissa säädetään. Ongelmana on kuitenkin se, että suurin osa vahingoista jätetään ilmoittamatta, eikä tekijää saada niistä vastuuseen. Toinen ongelma on se, että vahingot voivat olla tapauskohtaisesti hyvinkin suuret. Koiranomistajan hankkimat vakuutukset voivat auttaa vahingonkorvausten hoitamista, mutta ne ovat vapaaehtoisia ja rajoitettu usein yhteen vahinkotapahtumaan koirakohtaisesti.

Tapahtuneiden vahinkojen korvaamatta jäämiseen liittyvään ongelmaan olisi syytä etsiä ratkaisuja metsästäjävakuutusten tai metsästykseen liittyvien maksujen kautta. Laki riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta (LRP 1993/616) säätää 1 §:ssä, että jokaisen, joka harjoittaa metsästystä tai toimii ML:n 30 §:ssä tarkoitettuna metsästyksen johtajana, on vuosittain suoritettava valtiolle riistanhoitomaksu. Maksun suorittaneelle annetaan metsästyskortti. LRP säätää myös riistanhoitomaksun käytöstä. Lain mukaan valtion talousarvioon otetaan vuosittain määräraha, joka vastaa vähintään sitä määrää, minkä kolmen edellisen vuoden metsästäjämäärien perusteella arvioidaan samana vuonna kertyvän riistanhoitomaksuina. Tästä määrärahasta osoitetaan vuosittain Suomen riistakeskukselle ja riistanhoitoyhdistyksille valtionosuus niiden käyttö- ja pääomamenoihin sekä metsästäjien ryhmävakuutuksesta aiheutuviin menoihin. Edellä 1 momentissa tarkoitettua määrärahaa voidaan käyttää lisäksi: 1) riistanhoitotoimenpiteisiin, niihin liittyvään kokeilutoimintaan ja muuhun riistatalouden edistämiseen; 2) metsästysmuseotoiminnan tukemisesta aiheutuviin menoihin; 3) vapaaehtoiseen jäsenyyteen perustuvien valtakunnallisten metsästäjäjärjestöjen suorittamaan valistustyöhön ja metsästysseurojen riistanhoitoa edistävien hankkeiden toteuttamiseen; 4) maanomistajien suorittamien riistan elinympäristöä merkittävästi parantavien hankkeiden toteuttamiseen. Maa- ja metsätalousministeriö myöntää edellä tarkoitetun määrärahan käytettäväksi 1 ja 2 momentissa mainittuihin tarkoituksiin. Samalla ministeriö voi antaa tarkempia määräyksiä määrärahan käyttämisestä. (LRP 3 §.) LRP:n 4 §:ssä säädetään hirvieläimen pyyntiluvasta suoritettavasta maksusta (pyyntilupamaksu) valtiolle. Pyyntilupamaksu suoritetaan kultakin kaadetulta hirvieläimeltä. LRP:n 6 §:n mukaan pyyntilupamaksuina kertyvät varat käytetään ensi sijassa hirvieläinten

aiheuttamien vahinkojen ehkäisemisestä ja korvaamisesta sekä riistavahinkorekisteristä ja muista hirvieläinten metsästyksen hallinnointiin liittyvistä tietojärjestelmistä aiheutuviin menoihin. Lisäksi varoja voidaan käyttää hirvieläinkantojen seurannasta ja hirvieläinten tutkimuksesta aiheutuviin menoihin.

Nykyisellään näyttäisi siltä, että LRP ei mahdollistaisi sinällään riistanhoitomaksujen käyttämistä metsästyksessä aiheutuvien porovahinkojen tai muiden metsästäjien aiheuttamien vahinkojen korvaamiseen. Koska maksukäytäntö on olemassa, olisi asian korjaaminen lakiuudistuksella tehtävissä kohtuullisen helposti. Riistanhoitomaksulla koirien aiheuttamat vahingot voitaisiin korvata valtion kautta. Toinen vaihtoehto voisi olla se, että metsästäjien ryhmävakuutuksen korvausperusteisiin lisätään kolmansille osapuolille aiheutetut vahingot. Nykyisellään metsästäjien ryhmävakuutus korvaa ainoastaan henkilövahingot. Vakuutuksen korvauspiiriin voisi lisätä metsästyskoirien poroille ja muulle yksityiselle omaisuudelle aiheuttamat vahingot sellaisissa tapauksissa, joissa vahingonaiheuttajaa ei henkilökohtaisesti tavoiteta tai tämä ei ole maksukykyinen.

PALISKUNTAIN YHDISTYS

Anne Ollila
toiminnanjohtaja

vs/ao